

nrg מעריב

כבוד לוותיקים?

ישראל מפגרת אחרי מדינות המערב בהטבות שהיא מעניקה לציבור המבוגרים. מתברר כי רוב הקשישים אינם מודעים אפילו לזכויותיהם המעטות - וכשהם מנסים לקבל את מה שהם זכאים לו הם נתקלים לא פעם בקשיים בירוקרטיים. גיל הזהב: תמונת מצב

שלומית סאם-אקרמן | 21/1/2009 6:53

כשבוחנים את נושאי הסיקור שבהם מוזכרים הקשישים בכלי התקשורת, נדמה כי עיקר עולמם סובב סביב עוני ובדידות. מעטות הכותרות המדברות על תרומתם, על מפעלי ההתנדבות הרבים שלהם או על הזכויות וההטבות המגיעות להם בתור ציבור שנתן לחברה במשך שנים רבות, ועכשיו זה הזמן להחזיר לו.

אולי זו הסיבה שרבים מהקשישים, שמהווים כ-10% מן האוכלוסייה הכללית, אינם מודעים כלל לזכויותיהם. מסקר שערכה המועצה הישראלית לצרכנות באמצעות מכון גיאוקרטוגרפיה עבור מעריב עסקים עולה כי קרוב ל-30% מן הקשישים אינם מודעים לזכויות.

אמנם כ-48% מהם יודעים כי הם זכאים להנחה בתחבורה הציבורית, וכ-32% מכירים את ההטבות בארנונה, אולם רק כ-10% מודעים להטבות באגרת הטלוויזיה או בתרופות. הטבות אחרות, הנוגעות להנחות בגנים הלאומיים ובאתרים, באחזקת קו טלפון של בזק או בחשבון החשמל, ידועות רק למעטים.

חוק האזרחים הוותיקים, אשר נחקק ב-1989, נועד ליצור מסגרת חוקית לקידום מעמד הקשישים בישראל. הכוונה היתה למנות יועץ ומועצה ציבורית לענייני האזרחים הוותיקים, אשר יזמו חוקים ותקנות ויפעלו למען רווחת הקשישים. בפועל, לא מילא החוק את ייעודו.

למעט תקופה קצרה, אין ולא היה יועץ לענייני אזרחים ותיקים, וגם לא מועצה ציבורית. המועצה התכנסה פעמים ספורות בלבד, ולא יזמה תקנות או חוקים חדשים.

"יש בעיה ביישום החוק", אומרת היועצת המשפטית של עמותת "המשפט בשירות הזיקנה", עורכת הדין כרמית שי. "השאיפה היתה להרחיבו ולהחיל אותו על תחומים נוספים הנוגעים לחיי הקשישים - אך הממשלה כל הזמן נגסה בחוק מתוך מטרה לצמצם בעלויותיו".

שי מביאה כדוגמה את ההנחה בארנונה, שבעבר הוענקה באופן גורף לכל הקשישים שהגיעו לגיל פרישה, וכיום תלויה במבחן הכנסה. "לעיריות כיום יש סמכות להעניק את ההנחה על פי שיקול דעתן. ההנחה אינה ניתנת באופן אוטומטי, אלא מחייבת את הקשישים להגיע לבית העירייה ולעבור הליך בירוקרטי שלעיתים מקשה עליהם".

נכון להיום, גיל הפרישה עומד על 67 לגברים ועל 64 לנשים. מאחר שב-2004 תוקן החוק וגיל הפרישה עלה בהדרגה, הזכאות לפנסיה או לקצבת זיקנה משתנה בהתאם לשנת הלידה של כל קשיש וקשיש, ולכן כשלב ראשון מומלץ לבדוק בביטוח לאומי את גיל הפרישה המדויק.

אך גם אם הגעתם לגיל הפרישה לפי חוק, אין זה אומר עדיין כי אתם זכאים לקצבת זיקנה מהביטוח הלאומי. רואה החשבון אמיר גבאי, מנכ"ל B4 יועצי פרישה, מסביר כי הקצבה אינה ניתנת באופן אוטומטי, אלא צריך לתבוע אותה, והיא תלויה בגובה ההכנסות הנוספות שיש לכם, כגון דמי שכירות מנכס שבבעלותכם או ריבית על השקעות.

גבאי מדגיש כי הפנסיה אינה נכללת במבחן ההכנסות, ולכן גם אם אתם נהנים מפנסיה חודשית ועומדים במבחן ההכנסות הנוספות, תוכלו לתבוע מביטוח לאומי גם קצבת זיקנה. אם הגעתם לגיל 70, שהוא גיל הפרישה המוחלט לנשים ולגברים, אתם זכאים לקצבת זיקנה ללא שום תנאי. חשוב לציין כי אם החלטתם להמשיך לעבוד מעבר לגיל הפרישה תיהנו מתוספת של 5% על כל שנה שהמשכתם לעבוד בה.

על פי נתוני המוסד לביטוח לאומי, כרבע מהקשישים בישראל סובלים מעוני ומתקיימים אך ורק מקצבאות המוסד, ונראה שהמצב רק ילך ויחמיר. אחת הסיבות המרכזיות לתחזית הפסימית הזו היא התיקון לחוק הביטוח הלאומי משנת 2006, שבו נקבע כי קצבת הזיקנה הבסיסית תוצמד

למדד ולא לשכר הממוצע במשק, ולכן אם לדוגמה ב-2001 עמדה קצבת זיקנה ליחיד על כ-16% מהשכר הממוצע במשק, בשנת 2020 היא תישחק בהדרגה עד לשיעור 11%.

"שינוי שיטת ההצמדה יוביל לנסיגה גדולה ברמת החיים של מקבלי הקצבות", אומרת עו"ד שי, "צריך להחזיר את הצמדת הקצבה לשכר הממוצע ולהגדיל אותה לפחות לגובה של 25% מהשכר הממוצע במשק על מנת לספק לקשישים רמת חיים סבירה".

בחוק האזרחים הוותיקים מפורטות כמה הטבות המגיעות לאזרחים אשר הגיעו לגיל פרישה, אולם מעטות מהן תקפות לכלל הקשישים. הן נועדו בעיקר לאלו המשתכרים מקצבת זיקנה כתוספת להשלמת הכנסה.

נוסף לכך יש הטבות שלא מכוח חוק אזרחים ותיקים, הנוגעות בין היתר להנחות במס ובתשלום חשבון החשמל. בכל מקרה מומלץ תמיד לפני שרוכשים שירות או מוצר מסוים לבדוק אם יש הנחה לאזרחים ותיקים.

נהנה כמה דוגמאות בולטות להטבות: תחבורה ציבורית: כל אזרח ותיק זכאי להנחה של 50% בתחבורה הציבורית (אוטובוס ורכבת), הן בנסיעות עירוניות והן בנסיעות בין-עירוניות. באגד וברכבת ישראל ההטבה ניתנת לנשים מעל גיל 60 ולגברים מעל גיל 65 באמצעות הצגת תעודת זהות.

ארנונה: אזרח ותיק המקבל קצבת זיקנה בתוספת הבטחת הכנסה זכאי לפטור מלא מתשלום ארנונה לנכס בגודל של עד 100 מ"ר. אם האזרח הוותיק אינו מקבל הבטחת הכנסה, הוא זכאי להנחה בשיעור של 30%, אך זאת אם סך כל הכנסותיו, מכל מקור שהוא, אינו עולה על השכר הממוצע במשק. אם מדובר בזוג, הכנסותיו יהיו עד 150% מהשכר הממוצע במשק.

הטבה זו אינה ניתנת באופן אוטומטי, ויש לדרוש אותה מן הרשות המקומית. האישורים מועברים ישירות לרשות המקומית ולכן אין צורך לפנות לביטוח הלאומי.

אין פטור מלא

אגרת טלוויזיה: לאחר שנתיים שבהן נהנו האזרחים הוותיקים מפטור מלא בתשלום אגרת הטלוויזיה, משנת 2009 ישונו הקשישים לשלם אגרה, ויזכו להנחה בגובה של 50% בלבד. ההטבה ניתנת באופן אוטומטי, גם אם רק אחד מהדיירים בבית הוא אזרח ותיק.

תרופות: קשישים המקבלים קצבת זיקנה בתוספת השלמת הכנסה זכאים להנחה בשיעור של 50% ברכישת תרופות. ההנחה תינתן אך ורק לתרופות אשר כלולות בסל הבריאות וניתנות על פי מרשם רופא.

מוזיאונים, תיאטראות ומופעי תרבות: אזרח ותיק זכאי להנחה של 50% מדמי כניסה למופעים או להצגות במוסדות הנתמכים על ידי המדינה. מאחר שלא כל התיאטראות טורחים לציין זאת באופן גלוי וברור כפי שמחייב החוק, מומלץ מאוד לדרוש את ההנחה.

כך למשל, מחירה של ההצגה "אנטיגונה" או "כל החיים לפניו" בתיאטרון הבימה הוא 190 שקל, ואזרח ותיק זכאי לשלם לכרטיס לאחת מהן רק 95 שקל. מני יחיד ל-7 הצגות לאזרח ותיק יעלה 489 שקל במקום 686 שקל. באזורי הפריפריה שבהם אין תיאטראות לאומיים היישום של ההנחות בעייתי יותר.

חשבון החשמל: על פי חוק משק החשמל, קשישים הזכאים לקצבת זיקנה בתוספת השלמת הכנסה מהמוסד לביטוח לאומי ייהנו מהנחה של 50% על צריכה של עד 400 קוט"ש בכל חודש. חברת החשמל מעניקה את ההנחות בהתאם לנתונים המגיעים אליה מהמוסד לביטוח לאומי.

אדם אשר יודע כי הוא זכאי להנחה ובכל זאת היא אינה מצוינת על גבי החשבון, מומלץ שיפנה למוקד השירות הטלפוני (103) של חברת החשמל כדי לבדוק אם יש התאמה בין פרטיו במוסד לביטוח לאומי לחברת החשמל.

קו טלפון של בזק: קשיש המקבל קצבה בתוספת השלמת הכנסה מהביטוח הלאומי זכאי להנחה אוטומטית של 50% בדמי אחזקת הקו, העומדים כיום על 51 שקל.

באופן אבסורדי, עיוורים ונכים זכאים גם הם להנחה בדמי אחזקה, אולם זקנים סיעודיים המוגבלים לעתים באותה המידה אינם זכאים להנחה - כל עוד הם אינם מקבלים הבטחת הכנסה.